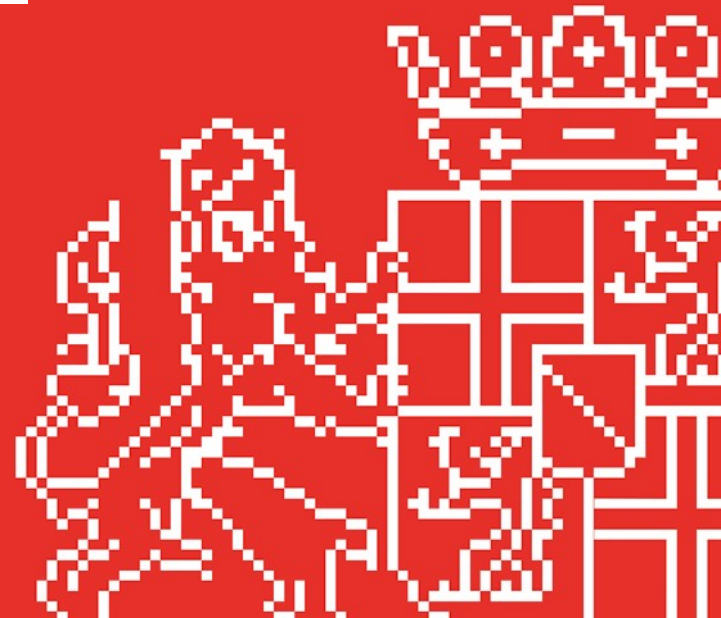

IMPACT CORONACRISIS

OVERZICHT ECONOMISCHE EFFECTEN

Monitor #17
13 april 2021

In deze monitor brengt het team Economie informatie samen die een beeld vormt van de economische impact van de coronacrisis op korte en middellange termijn. De basis wordt gevormd door openbare informatie uit verschillende bronnen.

De monitor pretendeert niet volledig te zijn, maar is bedoeld om een impressie te geven. De focus ligt op de economische gevolgen van coronacrisis in brede zin. De meeste gegevens in deze monitor zijn niet ouder dan twee maanden.

Vragen of suggesties over de inhoud?

Mail: monique.roso@provincie-utrecht.nl

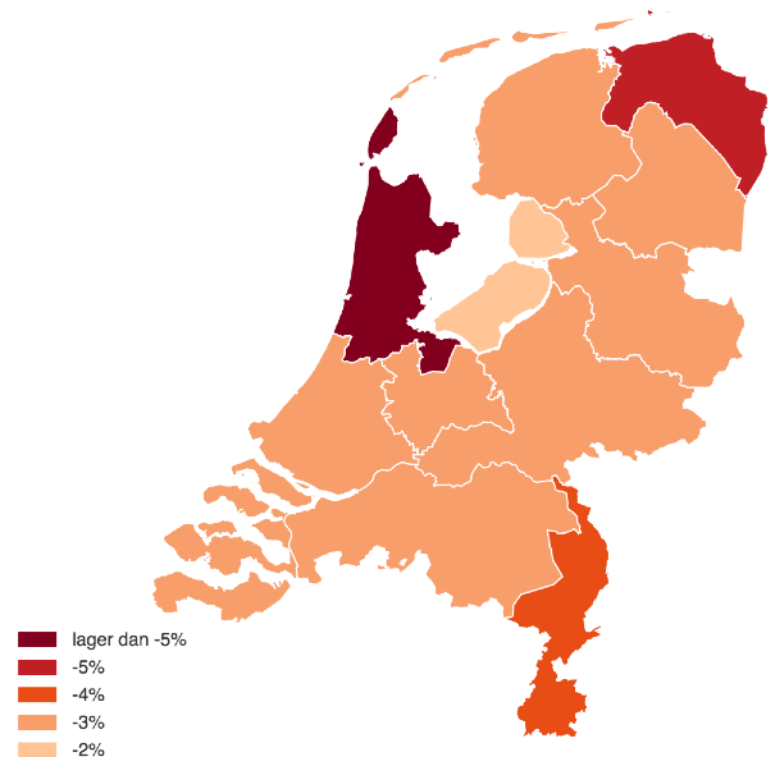
- ❖ Economische impact regio Utrecht *[geactualiseerd]*
 - Economische prestaties *[geactualiseerd]*
 - Gebruik van steunmaatregelen *[geactualiseerd]*
 - Arbeidsmarkt *[geactualiseerd]*
 - Prognoses en herstel *[geactualiseerd]*
- ❖ Economische impact landelijk *[geactualiseerd]*
- ❖ Economisch herstel *[geactualiseerd]*
- ❖ Economische prognoses en scenario's *[geactualiseerd]*

ECONOMISCHE IMPACT + HERSTEL REGIO UTRECHT

Economie provincie Utrecht redelijk overeind in crisis [nieuw, 23 feb 2021]

- De economie in Utrecht kromp in 2020 met 3%, berekende het [CBS](#). Daarmee is de provincie iets minder hard getroffen dan Nederland als geheel (krimp van 3,8%).
- De economie van Noord-Holland kromp met 7%. Dat werd vooral veroorzaakt door minder vliegverkeer via Schiphol en het nagenoeg stilvallen van de reisbranche. In Flevoland bleef de schade met een krimp van 2% nog het meest beperkt. Hier bleven groothandel en leasebranche het goed doen.
- Het CBS hanteert voor deze berekening een nieuwe, experimentele methode met een grotere onzekerheidsmarge.

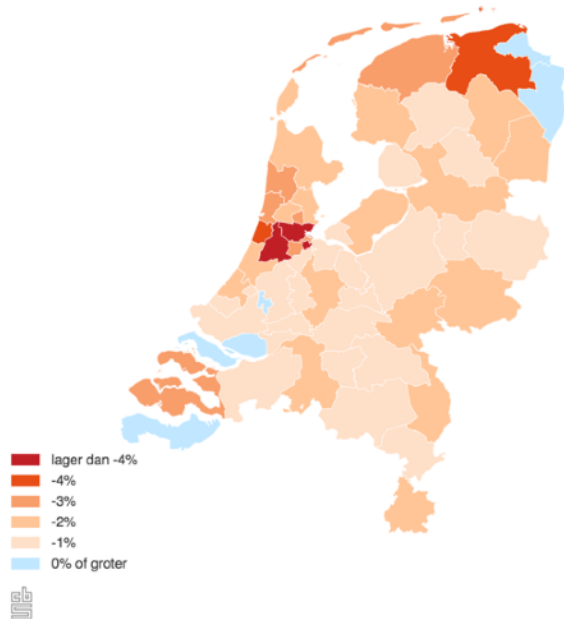
Economische ontwikkeling 2020 per provincie

Hardere tik voor stedelijke regio's door corona

[nieuw, 23 feb 2021]

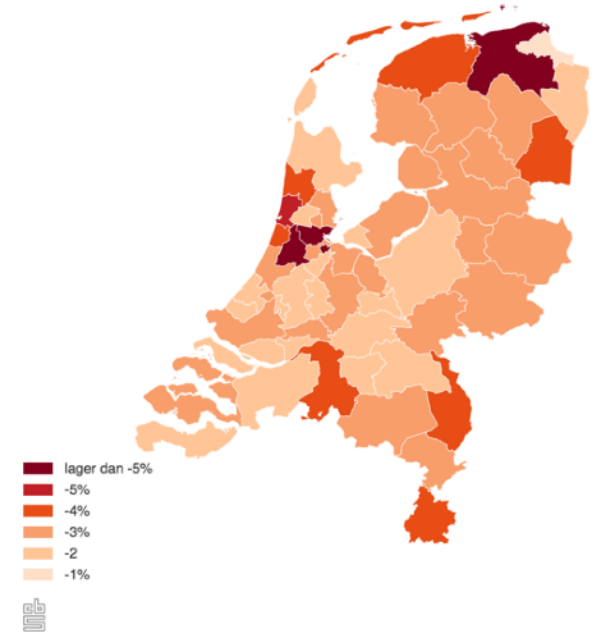
Economische ontwikkeling 4e kwartaal 2020 per regio

- Op een lager geografisch schaalniveau (de zogeheten coroplusgebieden), worden verschillen zichtbaar tussen meer en minder stedelijke gebieden.

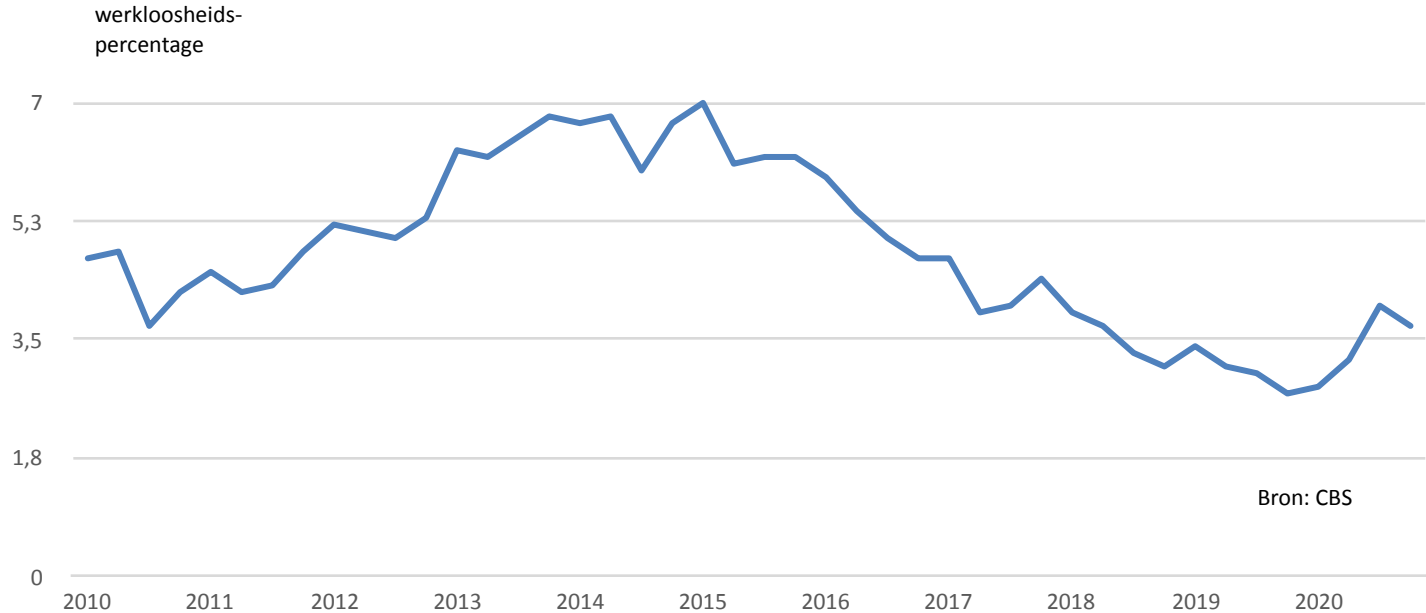
- Stedelijke gebieden die sterker afhankelijk zijn van toerisme, leisure en detailhandel (zoals stadsgewesten Utrecht en Amersfoort) worden in het rekenmodel van [CBS](#) harder geraakt dan regio's Woerden en Veenendaal. Daar hebben bouwnijverheid, industrie en (groot)handel en transport een groter aandeel in de economie.

Economische ontwikkeling 2020 per regio

Werkloosheid provincie Utrecht daalde in 2e halfjaar [16 feb 2021]

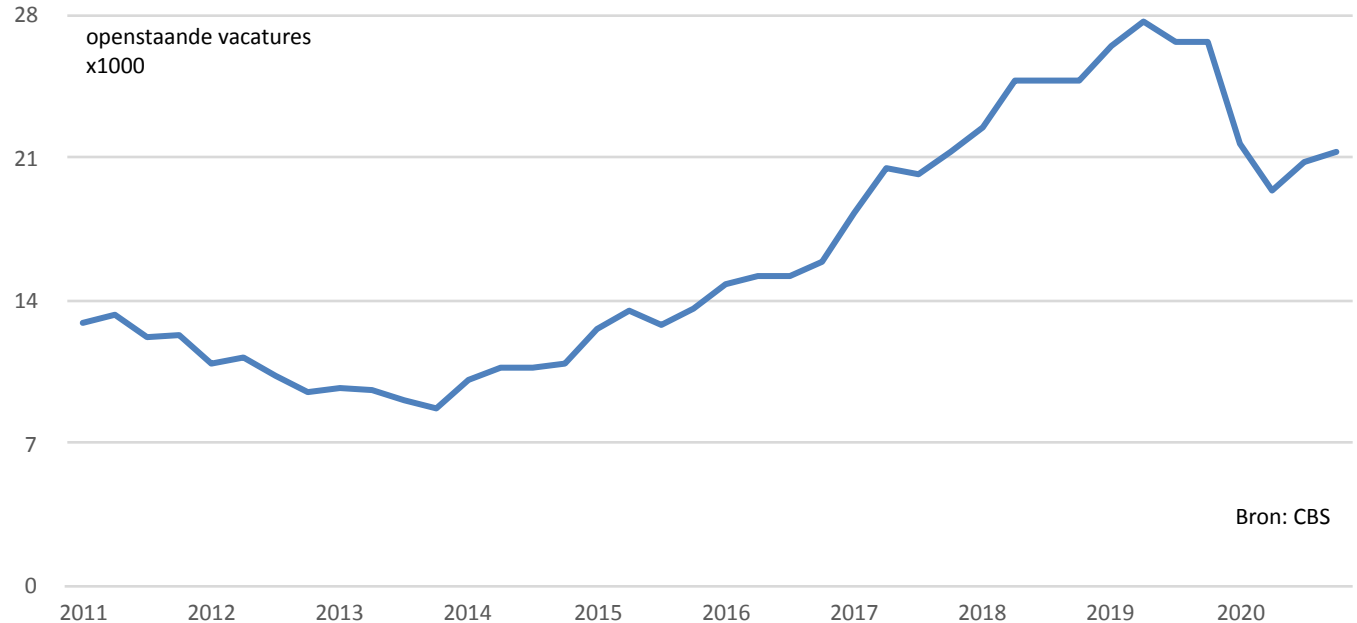
- In het vierde kwartaal van 2020 daalde de werkloosheid van 4% naar 3,7%, aldus het [CBS](#).
- Het aantal mensen zonder werk in de beroepsbevolking daalde van 30.000 naar 28.000.
- Het aantal werkenden steeg van 722.000 naar 727.000.

- Tijdens de vorige economische recessie steeg de werkloosheid naar een piek van 7% (48.000 werklozen).
- In 2018 en 2019 was de arbeidsmarkt zo krap, dat personeelstekort het grootste probleem was voor de groei van ondernemingen.

Aantal vacatures provincie Utrecht blijft stijgen [16 feb 2021]

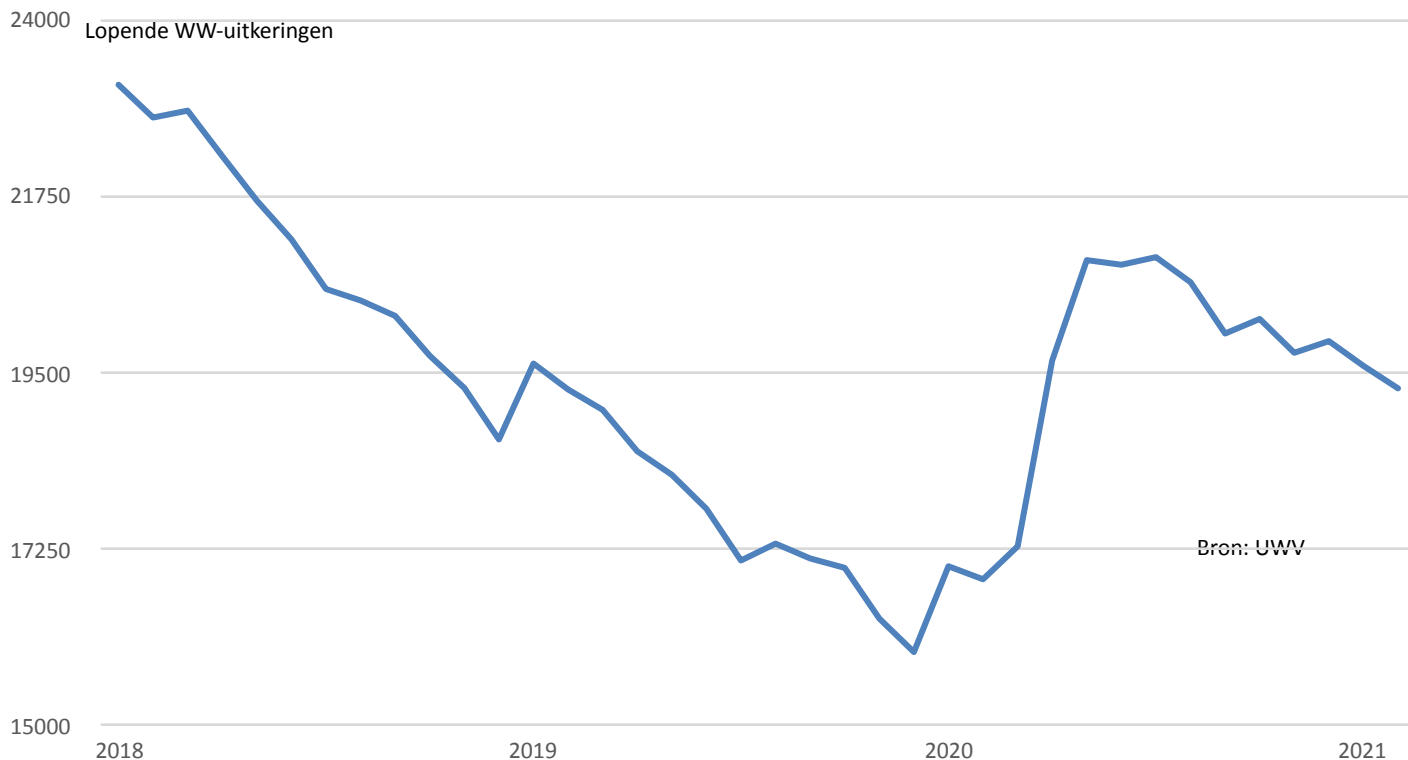
- In het vierde kwartaal van 2020 steeg het aantal openstaande [vacatures](#) verder van 20.800 naar 21.300.
- Over 2020 lag het aantal openstaande vacatures in Utrecht 23% lager dan over 2019. De provincie doet het daarmee nipt beter dan landelijk (-25%).

- De daling van het aantal vacatures was al medio 2019 ingezet, maar versnelde door de coronacrisis.

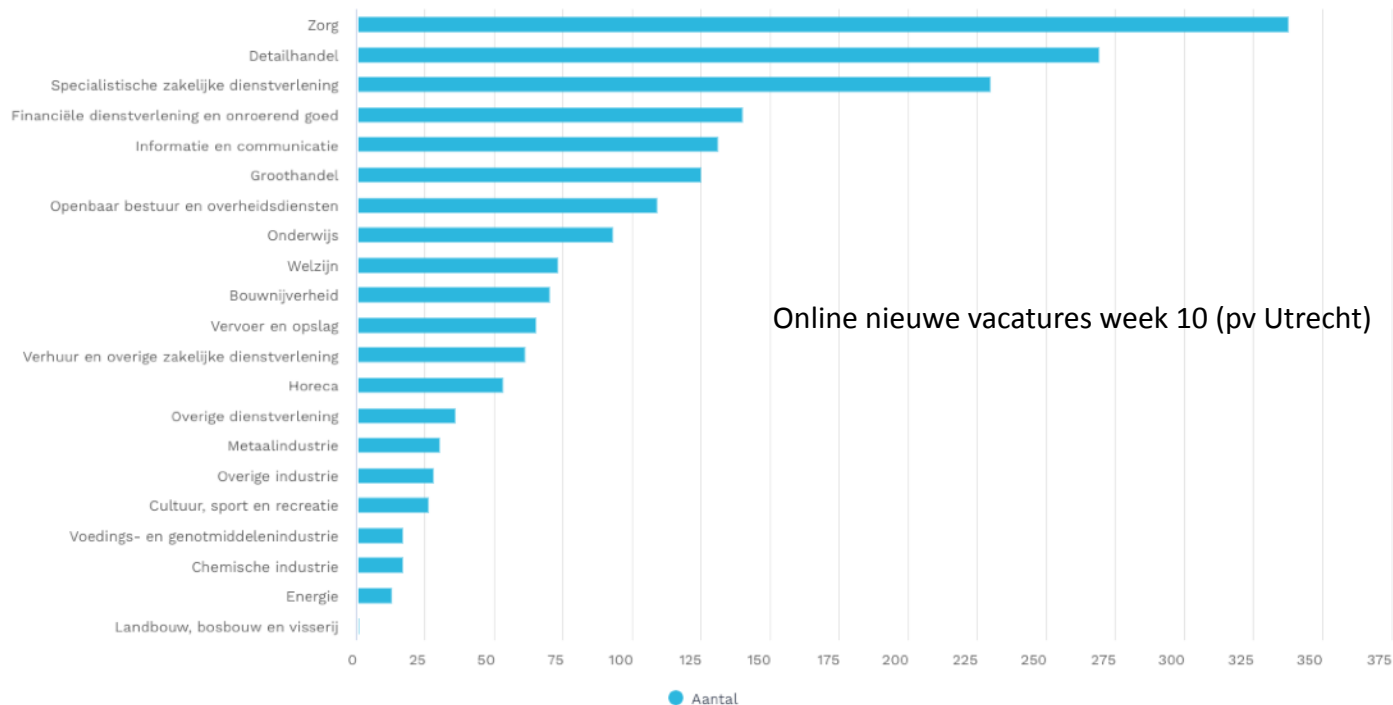
Aantal WW-uitkeringen steeg vooral na eerste lockdown *[geactualiseerd, 6 apr 2021]*

- Het aantal lopende WW-uitkeringen daalde in januari en februari 2021 weer, na een lichte stijging in december.
- Tussen februari-mei stroomden m.n. jongeren en mensen met een flexcontract de WW in. Door hun kortdurende uitkering stroomden ze ook weer snel uit.

Groeiende vraag naar personeel in groot- en detailhandel en transport

- In de provincie zijn de meeste nieuwe vacatures nog steeds te vinden in de zorg, detailhandel en specialistische zakelijke diensten.
- Inmiddels is er ook een groeiende vraag naar personeel in de financiële sector.

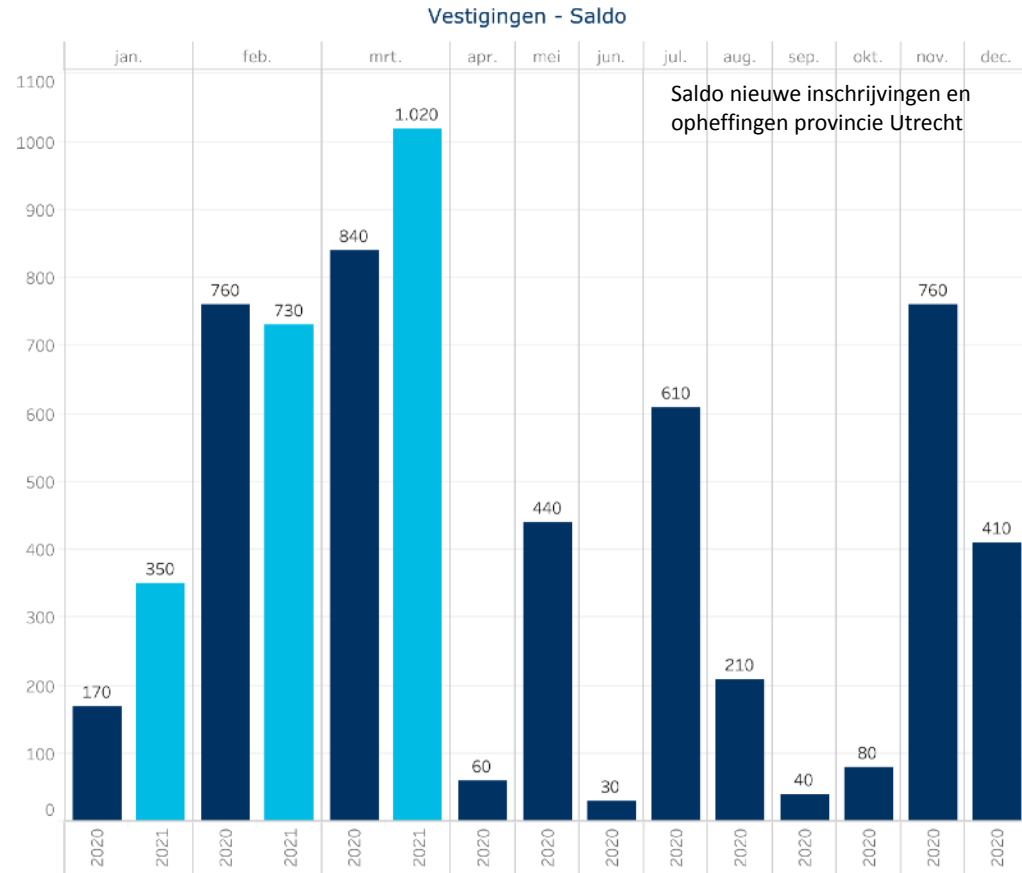

Bron: [ArbeidsmarktInZicht](#)/Textkernel

Q1 2021: groeispurt aantal bedrijven *[geactualiseerd 7 april 2021]*

- De bedrijvendynamiek groeit. In het eerste kwartaal werden in Utrecht ruim 5.800 nieuwe vestigingen ingeschreven. Er werden 3.700 vestigingen opgeheven. Per saldo kwamen er 2.100 vestigingen bij, bijna de helft van de groei over heel 2020 (4.400)
- Over 2020 lag het aantal nieuw ingeschreven vestigingen met 18.140 op nagenoeg hetzelfde niveau als in 2019.
- Het aantal beëindigde vestigingen (soms door faillissement maar vooral door opheffing) lag in 2020 wel hoger: in 2020 werden 13.700 vestigingen opgeheven (waarvan 11.170 eenmanszaken), tegen 11.300 in 2019.

13-04-21

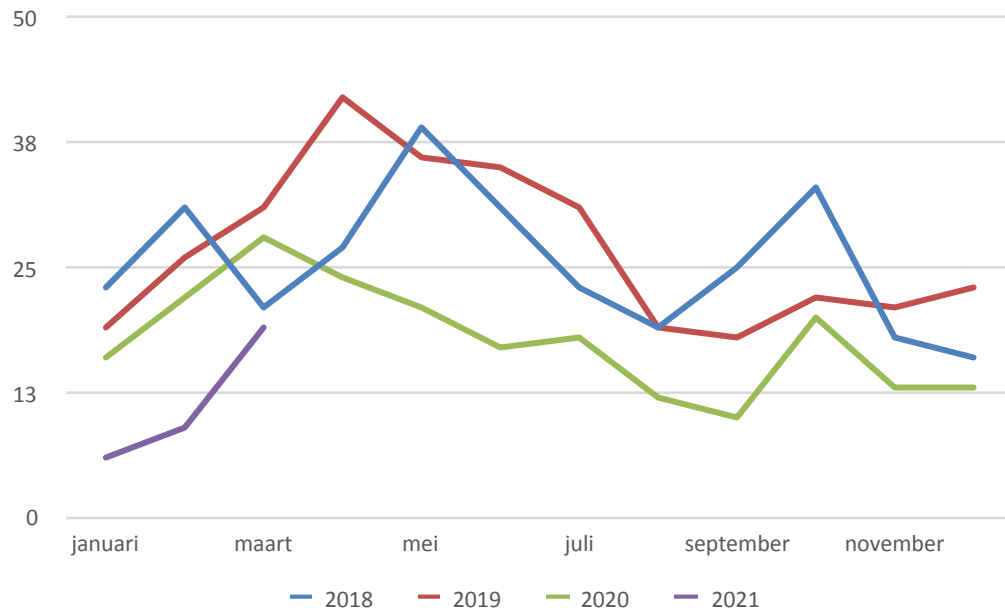

Bron: PAR/LISA

CBS: aantal faillissementen stijgt, blijft onder niveau eerdere jaren [12 apr 2021]

- Het aantal faillissementen van bedrijven/ eenmanszaken/instellingen in de provincie Utrecht blijft nog steeds onder het niveau van voorgaande jaren. In maart steeg het aantal wel sterker dan in voorgaande maanden.
- In 2020 gingen 214 bedrijven en instellingen failliet. In 2019 waren dat er 323, in 2018 waren dat er 306.
- Van jan t/m maart 2021 werden in [Utrecht](#) 34 bedrijven en instellingen failliet verklaard. In 2020 waren dat er 66.
- Hoewel het aantal faillissementen op een lager niveau ligt dan voorgaande jaren, worden wel meer bedrijven zonder faillissement opgeheven of uitgeschreven.

Faillissementen provincie Utrecht 2018-2021

Bron: CBS

Ondernemers torsen schuldenlast mee naar herstelperiode *[nieuw, 9 april 2021]*

- Tot en met februari 2021 hadden 266.000 Nederlandse ondernemers voor meer dan € 15 mld belastinguitstel aangevraagd, turfde het [CBS](#).
- In Utrecht ging het om een bedrag van ruim € 1,3 mrd, voor circa 20.400 bedrijven. Ruim een kwart van de bedrijven met personeel heeft uitstel, en een op de tien bedrijven met 1 medewerker. In de horeca kreeg ruim een derde van de bedrijven uitstel.
- De bankensector [verstrekte](#) in 2020 voor € 44,3 mrd aan financieringen aan zo'n 52.000 Nederlandse ondernemers.
- In een [Kamerbrief](#) kondigde het demissionaire kabinet aan dat nieuwe oplossingen worden gezocht voor de schuldenlast: o.a. verlenging van de betalingstermijn (nu 3 jr), latere start van aflossing (nu 1 okt 2021), langere periode met lage invorderingsrente.

Aantal bedrijven met belastinguitstel, per gemeente

t/m februari 2021	Totaal	vv met 1 medewerker	vv 2 of meer medewerkers	vv horeca	vv andere branches
Amersfoort	2.440	1.340	1.095	210	2230
Baarn	475	295	180	35	440
Bunnik	215	125	90	10	205
Bunschoten	290	145	145	20	270
De Bilt	540	360	185	30	510
De Ronde Venen	820	520	300	60	760
Eemnes	145	90	55	5	145
Houten	625	345	285	30	595
IJsselstein	440	255	180	20	420
Leusden	410	235	175	30	380
Lopik	145	95	45	5	140
Montfoort	195	105	90	10	180
Nieuwegein	970	515	455	55	915
Oudewater	100	65	40	5	95
Renswoude	85	45	40	5	80
Rhenen	265	150	115	20	245
Soest	795	510	285	50	745
Stichtse Vecht	940	620	320	75	865
Utrecht	6.015	3.430	2580	670	5340
Utrechtse Heuvelrug	670	445	225	50	620
Veenendaal	985	460	525	50	930
Vijfheerenlanden	685	385	300	30	655
Wijk bij Duurstede	290	185	105	20	265
Woerden	815	445	370	50	765
Woudenberg	145	80	65	10	140
Zeist	940	615	325	60	880

Bron: CBS

Meeste gebruik van steunmaatregel door kleine zelfstandigen

[nieuw, 9 april 2021]

- Tot en met februari 2021 maakten ruim 44.300 bedrijven in de provincie gebruik van minimaal één steunmaatregel.
- Daarvan heeft bijna tweederde één medewerker. Een derde heeft twee of meer medewerkers.
- De meest gebruikte maatregel is uitstel van belastingen (ruim 20.000 bedrijven). Ruim 19.000 bedrijven vroegen t/m september Tozo aan (steunmaatregel voor zelfstandig ondernemers).
- Tijdens de eerste lockdown werd de TOGS (tegemoetkoming gesloten sectoren) door 13.600 bedrijven gebruikt.

Aantal bedrijven dat steunmaatregelen gebruikt, per gemeente

t/m februari 2021										
	min. 1 regeling	NOW1	NOW2	NOW3.1	NOW3.2	TOZO*	TOGS	TVL1	TVL_Q4	TVL_Q4
Amersfoort	5.385	1.500	730	910	535	2.700	1.575	415	725	
Baarn	970	285	145	165	95	390	295	70	130	
Bunnik	460	130	75	80	55	190	130	50	65	
Bunschoten	705	235	80	140	55	260	305	50	100	
De Bilt	1.230	320	145	190	120	550	370	75	160	
De Ronde Venen	1.690	480	210	275	160	680	525	140	225	
Eemnes	340	95	40	55	30	150	95	20	35	
Houten	1.115	420	205	235	145	200	350	85	170	
IJsselstein	785	270	120	175	110	150	335	70	135	
Leusden	930	240	120	150	85	440	260	60	120	
Lopik	300	70	45	45	20	60	85	20	45	
Montfoort	400	115	50	65	25	140	120	25	40	
Nieuwegein	1.655	600	320	375	205	360	530	150	260	
Oudewater	300	80	40	55	20	120	105	25	50	
Renswoude	180	65	30	25	10	50	60	10	20	
Rhenen	560	160	90	105	50	210	170	40	75	
Soest	1.730	460	215	285	180	790	505	110	225	
Stichtse Vecht	2.120	530	255	330	210	980	625	155	295	
Utrecht	13.930	3.560	1.890	2.205	1.360	7.090	4.195	1.350	2.005	
Utrechtse Heuvelrug	1.480	390	190	250	150	620	440	90	195	
Veenendaal	1.890	710	300	425	230	660	630	110	265	
Vijfheerenlanden	1.525	470	230	250	135	620	450	80	190	
Wijk bij Duurstede	620	150	80	100	60	260	200	50	90	
Woerden	1.760	610	305	355	205	630	590	125	245	
Woudenberg	315	105	50	65	30	110	95	15	40	
Zeist	1.975	525	235	300	180	880	595	135	245	

Bron: [CBS](#)

*TOZO: aantal aanvragen t/m september 2020

Drie op tien Utrechtse ondernemers gebruiken minstens 1 steunmaatregel *[nieuw, 9 april 2021]*

- Een derde van de Nederlandse bedrijven maakt gebruik van minimaal één steunmaatregel. In de provincie Utrecht ligt dat percentage iets lager.
- Bedrijven met 2 of meer medewerkers maken relatief vaker gebruik van steunmaatregelen: de helft van de werkgevers vraagt ondersteuning.
- Steunmaatregelen worden in de steden (Utrecht, Amersfoort) door een groter deel van het bedrijfsleven gebruikt. Dat kan samenhangen met de stedelijke economische structuur met meer horeca, leisure en detailhandel.

13-04-21

Percentage bedrijven dat min. 1 maatregel gebruikt, per gemeente

	Totaal	bedr met 1 medewerker	bedr 2 of meer medewerkers	horeca	andere branches
Amersfoort	34,0	27,9	57,3	79,1	32,4
Baarn	30,9	25,7	52,8	75,0	29,5
Bunnik	25,9	21,2	41,5	87,5	24,8
Bunschoten	30,3	24,1	41,3	76,9	28,8
De Bilt	25,3	20,8	45,7	63,6	24,4
De Ronde Venen	29,7	25,2	45,2	68,6	28,4
Eemnes	26,8	23,1	40,0	40,0	26,0
Houten	22,4	15,8	46,5	65,2	21,4
IJsselstein	25,0	18,1	49,3	81,3	23,5
Leusden	29,9	24,2	50,4	68,4	28,5
Lopik	17,8	14,3	26,3	55,6	16,8
Montfoort	25,9	21,0	38,8	75,0	24,6
Nieuwegein	29,8	22,4	51,0	68,8	28,6
Oudewater	22,1	19,0	30,9	62,5	20,8
Renswoude	24,2	19,4	33,3	60,0	22,9
Rhemen	26,4	21,1	43,3	81,8	24,9
Soest	31,9	26,8	52,5	75,0	30,6
Stichtse Vecht	29,2	25,3	46,0	68,9	27,9
Utrecht	34,3	28,6	57,6	75,1	32,5
Utrechtse Heuvelrug	25,1	21,3	42,5	71,4	23,7
Veenendaal	32,2	24,2	52,9	75,8	30,9
Vijfheerenlanden	27,2	22,4	40,5	73,3	25,9
Wijk bij Duurstede	25,9	21,8	39,3	62,5	24,6
Woerden	29,6	22,9	47,8	68,6	28,3
Woudenberg	24,0	19,1	39,7	50,0	23,2
Zeist	28,8	24,4	49,0	73,7	27,6
provincie Utrecht	30,3	24,9	49,9	73,2	28,9
<i>Nederland</i>	<i>33,5</i>	<i>27,9</i>	<i>51,0</i>	<i>75,3</i>	<i>31,7</i>

Bron: [CBS](#)

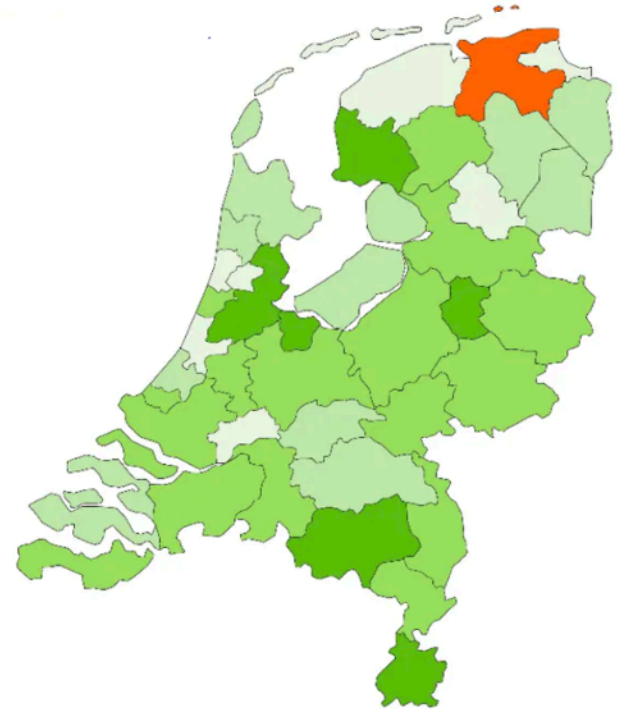
Bij berekeningen zijn overheid, onderwijs en gezondheidszorg niet meegeteld.

ECONOMISCHE IMPACT REGIO UTRECHT - PROGNOSES

Rabobank: prognose Utrecht omstreeks landelijk gemiddelde *[nieuw, 18 maart 2021]*

- Volgens Rabo Research mag Utrecht in 2021 een groei verwachten tussen 1,8 en 2,4%. Daarmee is het herstel minder sterk dan in bijvoorbeeld de regio's Eindhoven, 't Gooi en Vechtstreek en Deventer, maar ligt deze wel omstreeks het landelijk gemiddelde (2,1%).
- Voor deze prognoses letten de analisten niet alleen op de verschillen in sectorstructuur: regio's met grote groeisectoren groeien sneller dan regio's met grote sectoren die krimpen of stagneren. Ook andere regiofactoren worden meegewogen: aanwezigheid van kennisinstellingen, kwaliteit van de beroepsbevolking, bereikbaarheid, woon- en leefklimaat.

In procenten, Nederland = 2,1%

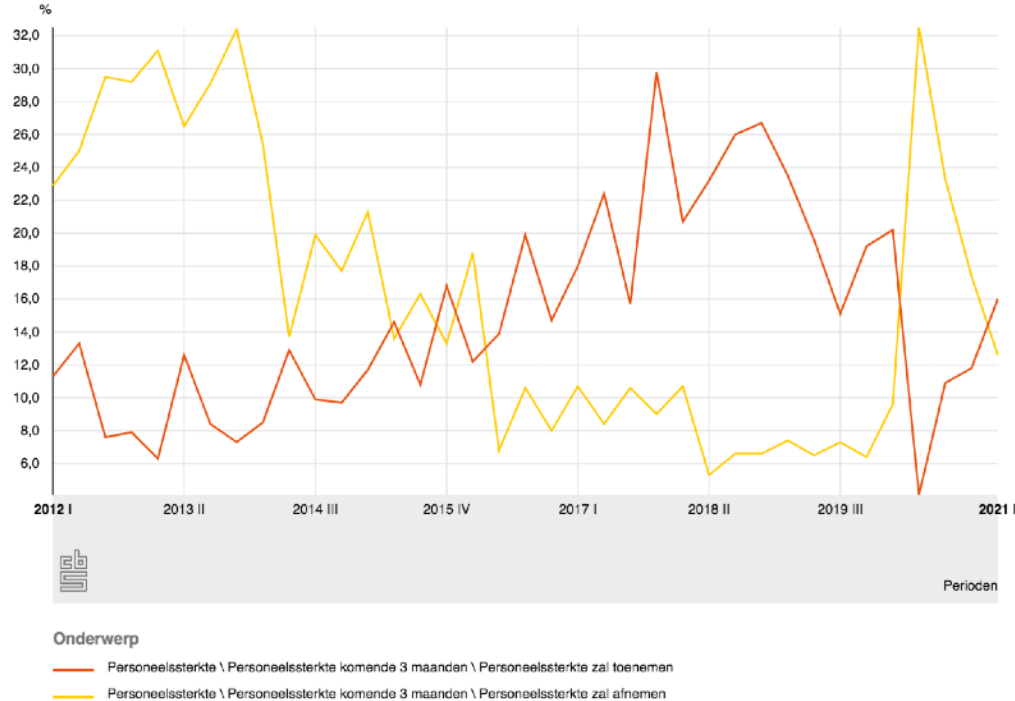
Bron: RaboResearch

CBS: licht optimisme bij ondernemers in conjunctuurenquête [12 feb 2021]

- In de [conjunctuurenquête](#) van CBS, KvK en ondernemersorganisaties lijken Utrechtse ondernemers weer wat optimistischer: het aandeel bedrijven dat denkt mensen te zullen aannemen (16%) is nu groter dan het aandeel bedrijven dat mensen laat vertrekken (13%).
- Een kwart van de bedrijven in bouw, ICT en specialistische zakelijke diensten wil mensen aantrekken. In de logistieke sector laat 17% van de bedrijven mensen vertrekken; 7% verwacht mensen aan te nemen. De industrie is afwachtend: 11% verwacht meer personeel, 10% juist minder.
- De krimp in de horeca is nog niet ten einde: 42% van de Utrechtse bedrijven laat personeel gaan. [Landelijk](#) zegt nu 40% het niet langer dan 5 maanden te redden.

Conjunctuurenquête Nederland; kwartaal, regio

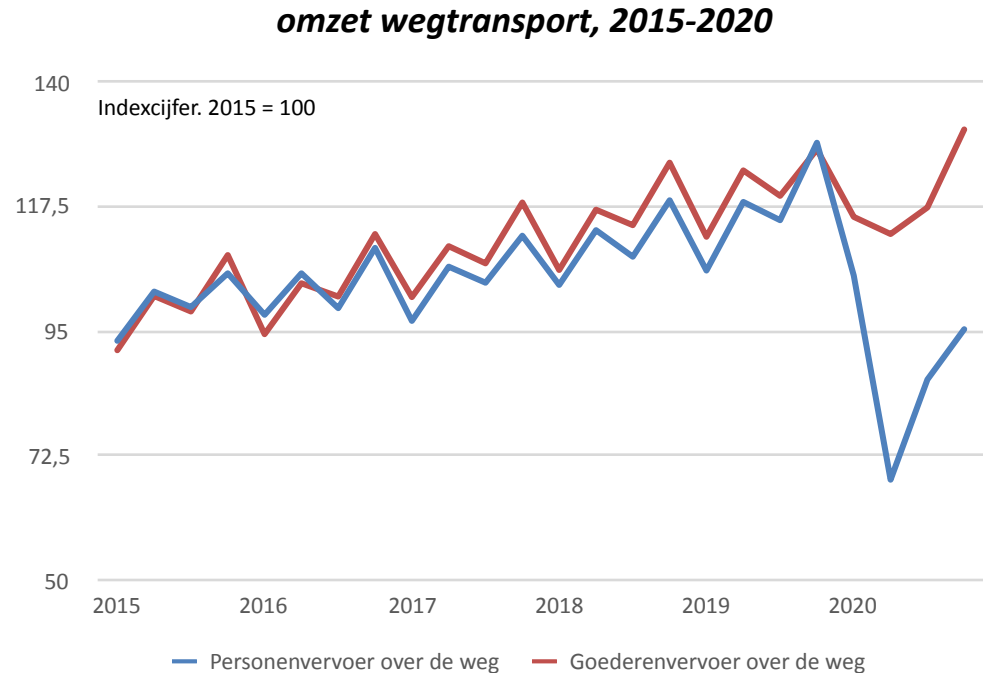
Regio's: Utrecht (PV)
Bedrijfstakken/branches (SBI 2008): Totaal (ex. financieel of nutsbedrijven)

ECONOMISCHE IMPACT LANDELIJK

CBS: Omzet personenvervoer maakte in 2020 duikeling *[nieuw, 1 maart 2021]*

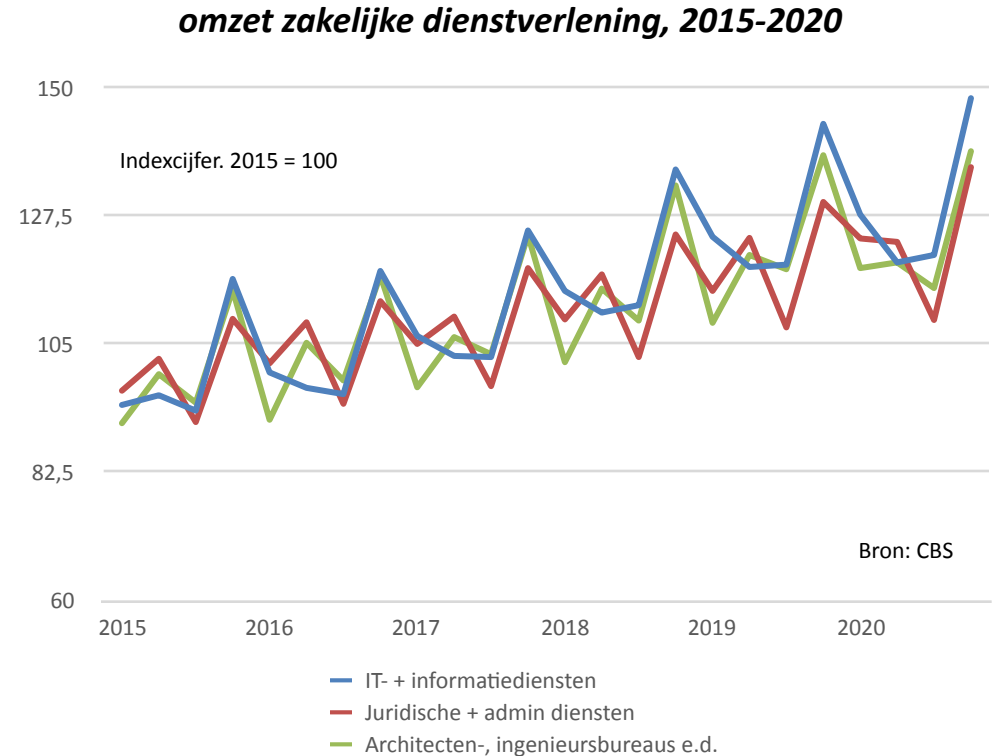
- In 2020 werden in het wegtransport vooral bedrijven geraakt die actief waren in personenvervoer.
- In het tweede kwartaal maakte de omzet van deze bedrijven een bijzonder forse duikeling. In het vierde kwartaal was de schade enigszins hersteld. Ten opzichte echter van dezelfde periode in 2019 ging 40% van de omzet verloren.
- Bedrijven in het goederentransport daarentegen zagen in het tweede kwartaal zo'n 15% van de omzet wegvloeien. Dat herstelde zich echter in de rest van het jaar om op een hoger niveau te eindigen dan in 2019.

Bron: CBS

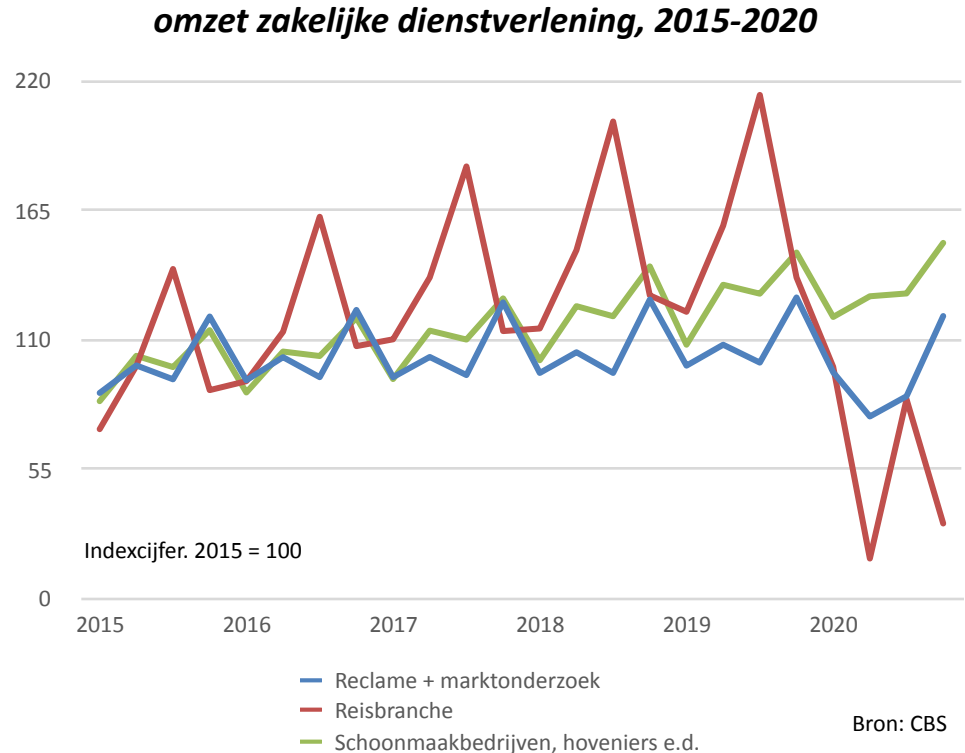
CBS: Kennisintensieve diensten herstelden snel na korte dip *[nieuw, 1 maart 2021]*

- Een belangrijk deel van de regionale economie wordt gevormd door de kennisintensieve zakelijke diensten.
- De omzet van de verschillende sectoren daalde wel in het tweede en derde kwartaal van 2020 maar herstelde zich ook weer snel.
- De omzet van IT-dienstverleners en juridisch adviseurs lag in het vierde kwartaal van 2020 hoger dan in dezelfde periode een jaar eerder.

CBS: Reisbranche zag omzet in 2020 instorten *[nieuw, 1 maart 2021]*

- Andere sectoren binnen de zakelijke dienstverlening hebben het minder gemakkelijk. De reisbranche wordt ook tot de zakelijke dienstverleners gerekend en heeft in 2020 een groot deel van zijn omzet zien wegllopen. Vergeleken met 2019 daalde de omzet met 63%.
- De reclamebranche en marktonderzoekers zagen in het eerste en tweede kwartaal van 2020 een forse omzetsdaling. Vanaf het derde kwartaal herstelde de omzet zich echter weer tot nagenoeg het oude niveau.
- Schoonmaak- en groenbedrijven realiseerden in 2020 zelfs een omzetstijging.

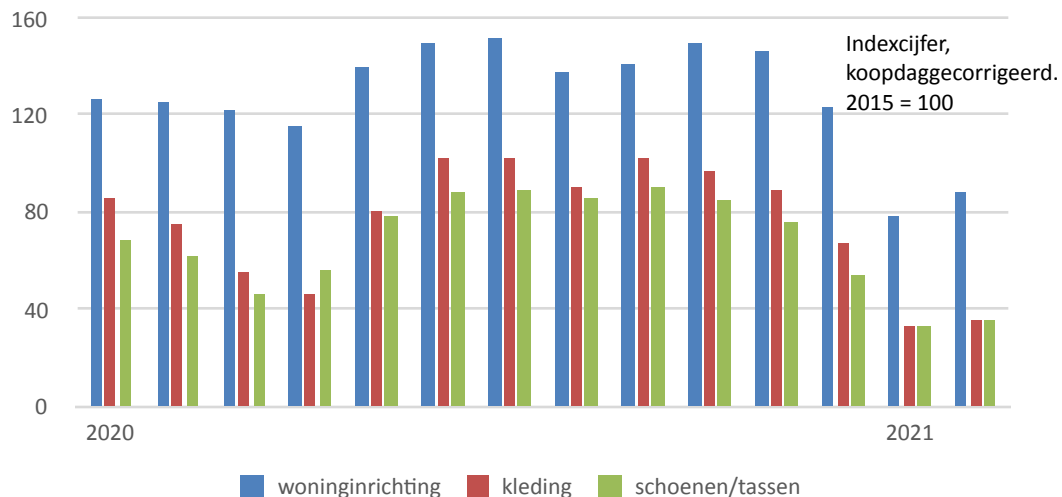
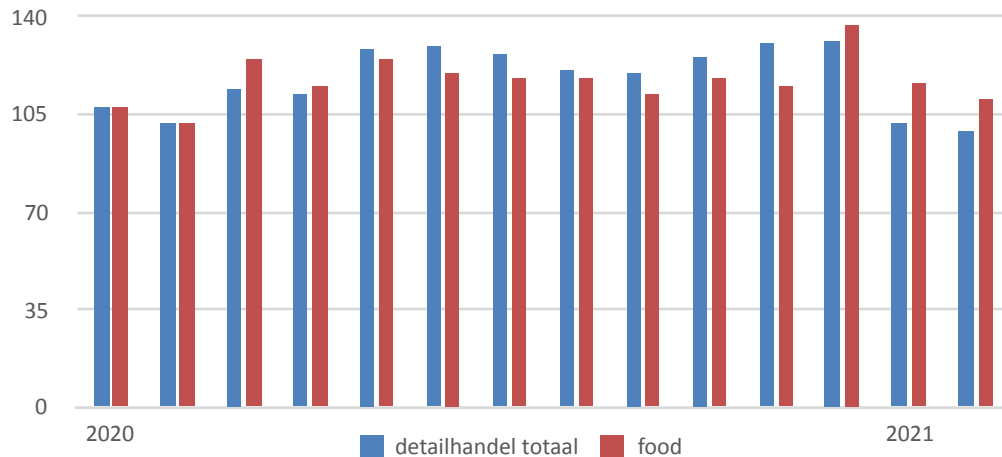

CBS: Januari en februari somber voor mode- en schoenenwinkels

[nieuw, 31 maart 2021]

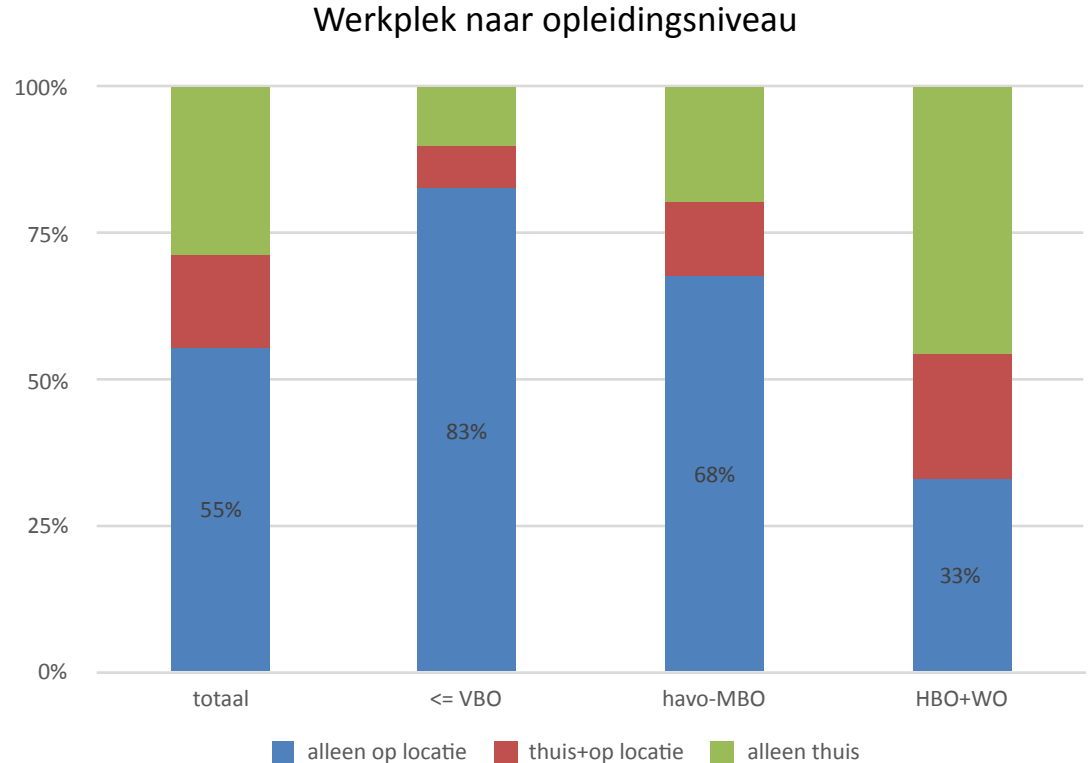
- Januari en februari zijn voor mode- en schoenenwinkels over het algemeen de rustigste maanden van het jaar. De omzetsdaling die begin 2021 echter is opgetreden door de lockdown, is zeer fors. Vergeleken met de lockdown in het voorjaar van 2020 lagen de omzetten in januari en februari 10% onder het laagste niveau (april 2020).
- De detailhandel als geheel zag de omzetten stijgen in het tweede en in het vierde kwartaal. Hier is het effect van bestedingen een woninginrichting, verbouwingen en consumentenelectronica zichtbaar.

omzet detailhandel, 2020-2021

TNO: grote verschillen in werkplek naar opleidingsniveau [28 januari 2021]

- Jaarlijks houdt TNO de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden. Medio 2020 werd extra [onderzoek](#) gedaan naar de ervaringen op de werkplek tijdens corona.
- Vooral in de financiële en digitale dienstverlening en bij de overheid wordt veel louter thuis gewerkt (>60% van de werknemers). Door de aard van het werk wordt in horeca, zorg, handel, bouw, industrie en vervoer vooral op locatie gewerkt (>60%).
- Dit leidt tot grote verschillen in werkplek naar opleidingsniveau: mensen met een praktische opleiding werken vaker op locatie dan mensen met een theoretische opleiding.

Bron: TNO/NEA

ECONOMISCH HERSTEL

CPB: Lagere economische groei vertraagt herstel *[geactualiseerd 31 mrt 2021]*

Prognoses	Economische groei			Werkloosheid		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
EU voor Nederland (11 feb)	-4,1	1,8%	3,0%			
<i>EU gemiddelde (11 feb)</i>	<i>-6,8%</i>	<i>3,8%</i>	<i>3,8%</i>			
ABN Amro (1 mrt)	-3,8%	2,1%	4%	3,8%	4,7%	5,5%
Rabobank (11 mrt)	-3,8%	2,1%	3,7%	3,8%	4,0%	4,5%
ING (31 mrt)	-3,7%	2,7%	3,5%	3,8%	4,1%	4,4%
CPB (31 mrt, basisraming)	-3,7%	2,2%	3,5%	3,8%	4,4%	4,7%

- Het [CPB](#) voorziet in zijn meest recente economische basisraming dat de economie in 2021 nog niet geheel herstelt van de krimp in 2020. Dat gebeurt pas in de loop van 2022. De economie toont zich wel veerkrachtig.
- De daling van de werkloosheid eind 2020, geheel tegen de verwachting in, zorgde voor een verlaging van de werkloosheidsprognose. Krimp van bedrijfsactiviteiten is vaak opgevangen door personeel minder uren te laten werken. De dynamiek op de arbeidsmarkt is gedaald: mensen blijven bij hun werkgever, maar werkgevers zijn ook zuinig op hun personeel.

Volledig herstel horeca en transport pas in 2022 *[geactualiseerd, 31 maart 2021]*

- Volgens de economische bureaus van Rabobank en ING loopt het herstelvermogen van de verschillende sectoren nogal uiteen. De huidige lockdown verscherpt eerdere sectorprognoses.
- Zo wordt pas in 2022 een meer dan volledig herstel van de horeca verwacht. De branche gaat het verlies van 2020 in 2021 niet meer inlopen.
- Datzelfde geldt voor de overige zakelijke dienstverlening (waaronder reisbureaus, uitzendbureaus en facilitaire diensten) en voor de transportsector.
- Verwacht wordt dat de industrie snel herstelt.
- Door vertraagde vergunningverlening krimpt de bouwsector in 2021 met 4%.

	2020	2021	2022
Rabobank (toegevoegde waarde, j-o-j)			
land- en bosbouw, visserij	1,2	0,5	1
industrie	-2,3	4	3
bouwnijverheid	-0,4	-4	4
handel	0,6	2	3
vervoer, opslag	-15,7	5	11
horeca	-40,8	7	40
informatie, communicatie	0,1	4	3
spec.zak. diensten	0,9	3	3
ov. zak. diensten	-14,5	2	12
onderwijs	0	1	2
gezondheidszorg, welzijn	-5,1	6	1
ING (volumemutaties j-o-j)			
agrarische sector	1	0,5	0
bouw	-1	-4	3
detailhandel	4,5	-1	4
groothandel	-2,5	2,5	1,5
horeca	-34	16	25
industrie	-5	3,5	2,5
transport, opslag	-11,5	6	5
zakelijke diensten	-6,1	5	4,5
onderwijs	-3,5	0,5	1
overheid	1,5	1,5	1,5
zorg, welzijn	-5	6	3,5

bron: Rabobank Research, ING Economisch Bureau

ABN Amro: hou rekening met negatief scenario [1 maart 2021]

- Het economisch bureau van ABN Amro houdt in zijn prognoses rekening met twee scenario's.
- In het basisscenario blijven de meeste beperkende maatregelen van kracht tot eind mei. De horeca opent in dit scenario pas eind juni weer.
- In het negatieve scenario lopen beperkende maatregelen twee maanden langer door, tot en met juli. Dit halveert het herstel van de leisuresector. Oplopende werkloosheid en faillissementen zorgen voor 'tweederonde-effecten': lagere bedrijfsinvesteringen en consumentenuitgaven.

ABN Amro	2020	2021-basis	2021-negatief
volumemutaties, j-o-j			
leisure	-50	40	20
retail	-2	-1,5	-4,5
industrie	-5	4	1,5
transport, logistiek	-4,5	2,5	1,5
agrarisch	-1	0	-0,5
food	-2	1	-1
zakelijke diensten	-6	3	2
technologie, media, telecom	-5	3	3
bouw	-0,4	-3,5	-5,5
vastgoed	2,5	-4	-5,5

Bron: ABN Amro Economisch Bureau

- In de voedingsindustrie zijn er grote verschillen tussen bedrijven die leveren aan retail en aan 'out-of-home'. De IT- en telecombedrijven draaien goed door, maar de grafische bedrijven zien uitval van drukwerk voor bijvoorbeeld evenementen, beurzen, horeca, winkels en onderwijs.